

Nr 37

Socialförsäkringsutskottets betänkande i anledning av motion om ändrade regler för frivillig pensionsförsäkring.**Motionen**

I motionen 1972: 81 av herr Taube (fp) hemställs i fråga om den frivilliga pensionsförsäkringen hos riksförsäkringsverket

1) att tariff T 3 (temporär ålderspension) kompletteras med avgiftsåterbetalning vid dödsfall enligt samma regler som gäller i fråga om tariff R 3 (livsvarig ålderspension med avgiftsåterbetalning);

2) att multiplikationsfaktorn för den högsta avgiftsinbetalningen enligt tarifferna T 3, U 3 (livsvarig ålderspension utan avgiftsåterbetalning) och R 3 höjs från 1 000 kr. till 1 500 kr. för levnadsår;

3) att de högsta avgiftsinbetalningar som sker efter 67 års ålder får göras med så stora belopp att den totala pensionen från den frivilliga pensionsförsäkringen blir högst 9 000 kr. per år mot nu gällande högst 6 000 kr. per år.

Socialförsäkringsutskottet har inhämtat yttrande över motionen från riksförsäkringsverket.

Gällande bestämmelser

Riksförsäkringsverket tillhandahåller med stöd av bestämmelse i 22 kap. AFL några former av frivillig pensionsförsäkring. Genom inbetalning av avgifter kan man hos verket försäkra sig för temporär eller livsvarig ålderspension som komplement till de pensionsförmåner den obligatoriska försäkringen ger. Försäkringen, som alltsedan 1963 är inordnad under lagen om allmän försäkring, vilar på premiereservmetoden och är i princip jämförlig med de pensionsförsäkringar som enskilda försäkringsbolag meddelar. Rätten att teckna frivillig pensionsförsäkring hos riksförsäkringsverket är f. n. förbehållen svenska medborgare. Genom beslut av årets riksdag kommer emellertid fr. o. m. den 1 januari 1973 även här i riket bosatt utlänning att ha rätt att teckna sådan försäkring. Huvudbestämmelserna om den förevarande försäkringen finns i kungörelsen (1962: 521) om frivillig pensionsförsäkring hos riksförsäkringsverket och innebär bl. a. följande.

Frivillig pensionsförsäkring i form av *temporär ålderspension* (T 3) ger pension före 67 år och innefattar inte återbetalning av avgifterna vid dödsfall. Försäkringen kan tas ut från tidigast 55 års ålder och

senast då den försäkrade fyller 65 år. Avgift till försäkring för temporär ålderspension får erläggas t. o. m. den månad då man fyller 65 år.

I fråga om *livsvarig ålderspension* föreligger valmöjlighet mellan försäkring utan avgiftsåterbetalning vid dödsfall (tariff U 3 och tariff O 3) och försäkring med sådan avgiftsåterbetalning (tariff R 3). Sistnämnda försäkring innebär att, om den försäkrade avlider innan han börjat lyfta pensionen, de efterlevande får ut hela den avgiftssumma som betalats in, dock utan ränta. Har pensionen utbetalats för kortare tid än fem år, får de efterlevande den inbetalade avgiftssumman minskad med 1/60 för varje månad som premierna utgått. Om den avlidne vid sin död uppburet pension i fem år eller mer blir det alltså ingen avgiftsåterbetalning.

För livsvarig pension enligt tarifferna U 3 och R 3 kan avgifter inbetalas t. o. m. den månad då man fyller 67 år. Pension enligt dessa båda tariffer kan tas ut tidigast fr. o. m. den månad då man fyller 55 år och senast fr. o. m. den då man fyller 67 år. För livsvarig pension enligt tariff O 3, avseende försäkring för åldringar, kan avgift erläggas fr. o. m. månaden näst efter den man fyller 67 år. Sådan pension utgår alltid fr. o. m. inbetalningsmånaden t. o. m. den månad då den försäkrade avlider.

Vid försäkring för livsvarig pension med avgiftsåterbetalning anses i beskattningshänseende 9/10 utgöra pensionsförsäkring, vilken i sin helhet får dras av i självdeklarationen, och 1/10 kapitalförsäkring. Den är avdragsgill endast inom ramen för det s. k. försäkringsavdraget (f. n. 250 kr. för ensamstående och 500 kr. för två sammanlevande makar).

Avgiftsinbetalningarna till den frivilliga pensionsförsäkringen är inte fixerade till vissa belopp varje år. Insättningarna kan varieras i princip hur som helst och varje inbetalning ger rätt till en bestämd pension. Dock gäller vissa begränsningsregler. Det belopp som man före 67 års ålder får betala in under ett kalenderår får, tillsammans med tidigare erlagda avgifter, inte överstiga 1 000 kr. multiplicerat med det antal levnadsår man uppnår året efter betalningsåret. Det år man fyller 60 år får man alltså betala in högst så mycket att det inbetalade beloppet tillsammans med tidigare erlagda avgifter uppgår till 61 000 kr.

Efter den månad man fyller 67 år får man inte göra inbetalningar med större belopp än att den totala pensionen från den frivilliga pensionsförsäkringen blir högst 6 000 kr. om året.

Livförsäkringsskattekommittén

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade chefen för finansdepartementet i december 1971 en utredning med uppgift att

överse beskattningen av livförsäkringstagare m. m. Utredningen, som antagit benämningen livförsäkringsskattekommittén, skall i första hand undersöka möjligheterna att begränsa begreppet pensionsförsäkring i beskattningshänseende och därmed rätten till avdrag för sådan försäkring samt åstadkomma i modern bemärkelse rättvisa och praktiskt användbara beskattningsregler på området.

Riksförsäkringsverket

Riksförsäkringsverket uppger i sitt remissyttrande, att avgiftsinbetalningarna till den frivilliga pensionsförsäkringen brukar hålla sig tämligen konstant omkring 11–13 milj. kr. per år, att till försäkringen f. n. är anslutna omkring 70 000 personer, av vilka 22 000 nu uppbär pension, att genomsnittspensionen för det stora flertalet försäkrade håller sig något under 1 000 kr. per år och att den övervägande delen av de försäkrade — omkring 98 % — är anslutna till någon av de frivilliga försäkringsformer som omfattar livsvarig ålderspension.

I fråga om det i motionen framställda yrkandet att temporär ålderspension — i likhet med vad som gäller i fråga om de livsvariga pensionerna — skall kunna innefatta avgiftsåterbetalning vid dödsfall framhåller verket bl. a.

Behovet av en frivillig statlig temporär ålderspensionsförsäkring med avgiftsåterbetalning vid dödsfall torde i nuvarande läge inte kunna anses särskilt angeläget. Pensionerna vid temporära försäkringar utgår i allmänhet under relativt kort tid. Försäkringsmomentet i den föreslagna försäkringsformen skulle därför i flertalet fall bli obetydligt med endast ränta på avgifterna som riskinsats. Exempelvis skulle en banksättning ofta i stort sett kunna tjäna samma syfte som en inbetalning till försäkringen.

Vidare måste beaktas att den avsedda försäkringsformen skulle kunna bli svårhanterlig i beskattningsavseende. Vid försäkring för livsvarig pension med avgiftsåterbetalning vid dödsfall skall varje försäkring enligt kommunalskattelagen delas upp i en del utgörande pensionsförsäkring och en del som utgör kapitalförsäkring. Som en följd av att pensionsåldern inom den frivilliga statliga pensionsförsäkringen inom vissa gränser är valfri, kan nämnda uppdelning inte ske på ett helt entydigt sätt. Enligt föreskrift av Kungl. Maj:t tillämpas därför vid uppdelningen för närvarande ett genomsnittsförfarande, innebärande att 90 % av avgiften betraktas som avgift för pensionsförsäkring (och medför avdragsrätt vid beskattningen utan beloppsgräns) och 10 % som avgift för kapitalförsäkring. Även för temporär försäkring med avgiftsåterbetalning vid dödsfall skulle något slags uppdelning i nämnda hänseende behöva ske. Ovisst torde vara om även därvid ett motsvarande schablonmässigt förfarande kan tillämpas. Varom ej, kan förutsättas att försäkringen skulle komma att medföra administrativa komplikationer.

I fråga om maximibeloppet för inbetalning av avgifter till den frivilliga pensionsförsäkringen uttalar riksförsäkringsverket att nuvarande

bestämmelser om sådant belopp trädde i kraft den 1 mars 1956 och att sedan dess levnadskostnaderna stigit. Enligt konsumentprisindex utgjorde stegringen från mars 1956 till januari 1972 ungefär 90 %. I samband härmed tredubblades inbetalningarnas genomsnittliga storlek mellan åren 1956 och 1963. Mellan 1963 och 1970 ökade inbetalningarna med 40 %. Antalet inbetalningar minskade däremot väsentligt i samband med att tilläggs pensioneringen genomfördes. För närvarande betalar varje år något mer än 3 000 personer avgifter till den frivilliga försäkringen. Uppskattningvis inemot 1 000 försäkrade har hittills gjort inbetalningar som ligger nära eller tangerar nu gällande maximibelopp och detta antal tenderar att öka.

Riksförsäkringsverket har för sin del ingen erinran mot att gällande avgifts- och pensionsgränser omprövas. Med hänsyn till att den frivilliga pensionsförsäkringen i hög grad torde vara beroende av den skattemässiga behandlingen av avgifterna bör emellertid enligt verkets mening en sådan omprövning anstå i avvaktan på resultatet av den tidigare omnämnda livförsäkringsskattekommitténs arbete.

Utskottet

I den förevarande motionen framställs vissa yrkanden avseende den frivilliga pensionsförsäkringen hos riksförsäkringsverket. Denna försäkring vilar på premiereservmetoden och är i princip jämförlig med de pensionsförsäkringar som enskilda försäkringsbolag meddelar. Rätt att teckna frivillig försäkring tillkommer svenska medborgare och — fr. o. m. den 1 januari 1973 — här i riket bosatta utlänningar.

Den frivilliga statliga pensionsförsäkringen omfattar endast ålderspension. Denna kan vara antingen temporär eller livsvarig. I fråga om den temporära ålderspensionen gäller att de premier som inbetalats för försäkringen inte kan återbetalas vid den försäkrades död. När det gäller försäkring för livsvarig ålderspension föreligger däremot valmöjlighet mellan försäkring utan och försäkring med avgiftsåterbetalning vid dödsfall.

I motionen yrkas bl. a. att den temporära ålderspensionen skall kompletteras med en försäkring som möjliggör återbetalning av premier vid den försäkrades död. Motionären hänvisar till de diskussioner som förts om en rörlig pensionsålder och menar att det är ett samhällsligt intresse att uppmontra en sådan form av frivillig statlig pensionsförsäkring.

Riksförsäkringsverket som yttrat sig över motionen har uppgivit att avgiftsinbetalningen till den frivilliga statliga pensionsförsäkringen tämligen konstant brukar hålla sig omkring 11–13 milj. kr. per år, att till försäkringen f. n. är anslutna omkring 70 000 personer, av vilka 22 000 nu uppbär pension, att genomsnittspensionen för det stora flertalet försäkrade håller sig något under 1 000 kr. per år och att den

övervägande delen av de försäkrade, eller omkring 98 %, är anslutna till någon av de frivilliga försäkringsformer som omfattar livsvarig ålderspension. Verket anser för sin del inte att behovet av en frivillig statlig temporär ålderspensionsförsäkring med avgiftsåterbetalning vid dödsfall är särskilt angeläget. Till stöd för denna uppfattning framhåller verket att pensionerna vid temporära försäkringar i allmänhet utgår under relativt kort tid och att försäkringsmomentet i den av motionären föreslagna försäkringsformen därför i flertalet fall skulle bli obetydligt med endast räntan på avgifterna som riskinsats. En banksättning skulle enligt verkets mening ofta kunna tjäna i stort sett samma syfte som en premieinbetalning. Mot en temporär försäkring med avgiftsåterbetalning vid dödsfall talar enligt verkets uppfattning också administrativa skäl. Verket hänvisar till att vid frivillig statlig försäkring för livsvarig ålderspension f. n. tillämpas ett förfarande som innebär att 90 % av avgiftsinbetalningen betraktas som avgift för pensionsförsäkring, vilken i sin helhet är avdragsgill vid beskattningen, medan 1/10 hänförs till kapitalförsäkring och alltså endast får dras av inom ramen för det s. k. försäkringsavdraget (250 kr. för ensamstående och 500 kr. för sammanlevande makar). Verket menar att även en temporär ålderspensionsförsäkring med avgiftsåterbetalning vid dödsfall på samma sätt som en motsvarande försäkring för livsvarig pension skulle behöva uppdelas i en pensionsförsäkrings- och en kapitalförsäkringsdel och ifrågasätter om därvid samma schablonmässiga förfarande skulle kunna tillämpas som i fråga om den livsvariga ålderspensionsförsäkringen.

Utskottet kan i allt väsentligt ansluta sig till de av riksförsäkringsverket framförda synpunkterna. Av de uppgifter som lämnats av verket framgår att den frivilliga statliga pensionsförsäkringen till helt övervägande del används för att teckna livsvariga pensioner och att de pensioner som tecknas är av blygsam omfattning belopps- och antalsmässigt. Utskottet anser därför att den temporära ålderspensionen inom den statliga frivilliga pensionsförsäkringen inte behöver kompletteras på det sätt motionären yrkar. Utskottet avstyrker följaktligen bifall till motionen i berörda del.

Avgiftsinbetalningarna till den frivilliga statliga pensionsförsäkringen är inte fixerade till vissa bestämda belopp per år. Den som tecknar en försäkring kan variera insättningsbeloppen efter eget skön, och varje inbetalning anses i princip som en avslutad försäkring vilken ger en bestämd pension. Vissa maximigränser gäller emellertid i fråga om de avgiftsinbetalningar som får göras under ett år. Före 67 års ålder får en försäkrad betala in högst ett belopp som — tillsammans med tidigare erlagda avgifter — motsvarar 1 000 kr. multiplicerat med det antal levnadsår den försäkrade uppnår året efter inbetalningsåret; det år den försäkrade fyller 50 år får inbetalningar alltså göras med högst 51 000

kr. Efter 67 års ålder får inbetalningar inte göras med större belopp än att den totala pensionen blir högst 6 000 kr. om året.

I motionen framhålls att realvärdet av utgående pensioner sänkts avsevärt genom penningvärdeförsämringen under det senaste decenniet. Detta skulle enligt motionärens mening delvis kunna rättas till genom en höjning med 50 % av de beloppsgränser som nu gäller. Han yrkar därför att en försäkrad före 67 års ålder skall kunna under ett år betala in ett belopp som — tillsammans med tidigare erlagda avgifter — motsvarar 1 500 kr. multiplicerat med den levnadsålder den försäkrade uppnår året efter inbetalningsåret. Efter 67 års ålder bör så mycket kunna inbetalas att pensionen blir 9 000 kr. om året.

Riksförsäkringsverket har i sitt remissyttrande uppgivit att det för sin del inte har någon erinran mot att gällande avgifts- och pensionsgränser omprövas. Verket erinrar emellertid om att frågan om livförsäkringstagares beskattning f. n. är föremål för utredning och menar att man bör avvakta resultatet av denna utredning innan man överväger ändringar av den art motionären aktualiserat.

Nu gällande maximigränser för avgiftsinbetalning till den frivilliga statliga pensionsförsäkring fastställdes redan 1956. Med hänsyn till penningvärdeförändringen under de mer än 16 år som dessa avgiftsgränser tillämpats — riksförsäkringsverket har angett att stegringen av konsumentprisindex under den aktuella tiden kan beräknas till ca 90 % — finns det enligt utskottets mening anledning ompröva de beloppsgränser som gäller för avgiftsinbetalningarna. Som riksförsäkringsverket framhållit är frågan om beskattning av livförsäkringstagare f. n. föremål för utredning. Utredningen, som antagit benämningen livförsäkringsskattekommittén, har till främsta uppgift att söka åstadkomma en beloppsmässig begränsning av rätten till avdrag för försäkringspremier och därigenom motverka att bestämmelserna om beskattning av frivilliga pensionsförsäkringar utnyttjas i skatteundandragande syfte.

Enligt utskottets mening bör den i motionen aktualiserade frågan, som ju även den berör rätten till avdrag för försäkringspremier, prövas av livförsäkringsskattekommittén. Förutom att det givetvis är till fördel att skilda former av frivilliga pensionsförsäkringar behandlas i ett sammanhang bör kommittén genom sitt arbete ha särskilda förutsättningar att föreslå skäligen maximigränser för sådana avgiftsinbetalningar som åsyftas i motionen.

På grund av det anförda anser utskottet sig böra förorda att motionen såvitt den rör den nu behandlade frågan överlämnas till livförsäkringsstattekommittén.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

- 1) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att motionen 1972: 81, i vad den avser frågan om årliga avgiftsinbetal-

- ningar till den frivilliga statliga pensionsförsäkringen, överlämnas till livförsäkringsskattekommittén,
- 2) att riksdagen avslår motionen 1972: 81, i vad den innehåller yrkande om komplettering av nämnda pensionsförsäkring med en temporär ålderspension som innefattar avgiftsåterbetalning vid dödsfall.

Stockholm den 14 november 1972

På socialförsäkringsutskottets vägnar

TORSTEN FREDRIKSSON

Närvarande: herr Fredriksson (s), frökan Sandell (s), herrar Ringaby (m), Karlsson i Ronneby (s), Magnusson i Nennesholm (c), Persson i Stockholm (s), Mundebo (fp), fru Håvik (s), fröken Pehrsson (c), herrar Marcussen (s), Andersson i Nybro (c), fröken Bergström (fp), herrar Signell (s), Lindström (s) och Andersson i Ljung (m).

